

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI VETERINARIYA VA
CHORVACHILIKNI RIVOJLANTIRISH QO‘MITASI**

**SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI**

**“PARAZITOLOGIYA VA VETERINARIYA ISHINI TASHKIL ETISH”
KAFEDRASI**

**60840100- Veterinariya meditsinasi (faoliyat turlari bo‘yicha) ta’lim
yo‘nalishi
3-bosqich 308-guruh talabalari uchun**

**«VETERINARIYA ISHINI TASHKIL ETISH, IQTISODI VA
QONUNCHILIGI»**

FANIDAN

**“HAYVONLARNI HISOBGA OLISH VA HISOBDAN CHIQRISH
TARTIBI”**

**Mavzusida o‘tkaziladigan amaliy darsi bo‘yicha
ochiq dars tarqatma materiallari**

Samarqand-2024

Tuzuvchi:

1. Rayimqulov I.X. – “Parazitologiya va veterinariya ishini tashkil etish” kafedrası assistenti.

Taqrizchilar:

1. Davlatov R.B. – “Veterinariya diagnostikasi va oziq-ovqat xavfsizligi” fakulteti dekani, v.f.d. professor.

2. Nurullayev A.A. – Samarqand viloyati Veterinariya va chorvachilikni rivojlantirish boshqarmasi boshlig‘i, b.f.n., dotsent.

**HAYVONLARNI HISOBGA OLISH VA HISOBDAN
CHIQRISH TARTIBI MAVZUSIDAGI
Amaliy mashg'ulotini o'qitish texnologiyasi**

Vaqt: 80 daqiqa	Talabalar soni: 26 nafar
O'quv mashg'ulot shakli	Ko'rgazmali amaliy mashg'ulot
O'quv mashg'ulot rejasi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hayvonlarni hisobga olish va hisobdan chiqarish. 2. Hayvon egalarining huquqlari va majburiyatlari. 3. Identifikatsiya raqamini saqlovchi quloq birkalari, jetonlar turlari va me'yorlari
Amaliy mashg'uloti maqsadi: Hayvonlarni hisobga olish tartibini o'rgatish.	
Pedagogik vazifalar: 1- Hayvonlarni hisobga olish to'g'risida tushuncha; 2- Hayvonlarni hisobga olish qoidalari. Jetonlash turlari. Birkalash turlari va ularni amalga oshirish usullarini o'rganish.	O'quv faoliyat natijalari: Talabalar: Hayvonlarni hisobga olish to'g'risida umumiy tushunchaga ega bo'ladi. Asosan eng ko'p ishlatiladigan hayvonlarni hisobga olishda jetonlash, birkalsh va chip o'rnatish usullari bilan tanishadi. Identifikatsiya qilishda – yirik shoxli hayvonlarga, mayda shoxli hayvonlarga, ot, eshak, tuya va boshqa hayvonlarga raqam berish usullarini o'rganadi.
Ta'lim usullari	Amaliy mashg'ulot, kichik guruhlarda ishlash, aqliy xujum
Ta'limni tashkillashtirish shakli	Jamoaviy guruhli
Ta'lim vositalari	Dars ishlanmasi, tarqatma materiallar, videoproyektor
Oq'itish shakli	Guruhda ishlash
O'q'itish sharoitlari	Maxsus guruhda ishlashga texnik vositalar bilan jihozlangan auditoriya.
Monitoring va baholash	Og'zaki, savol javob, tezkor so'rov, test

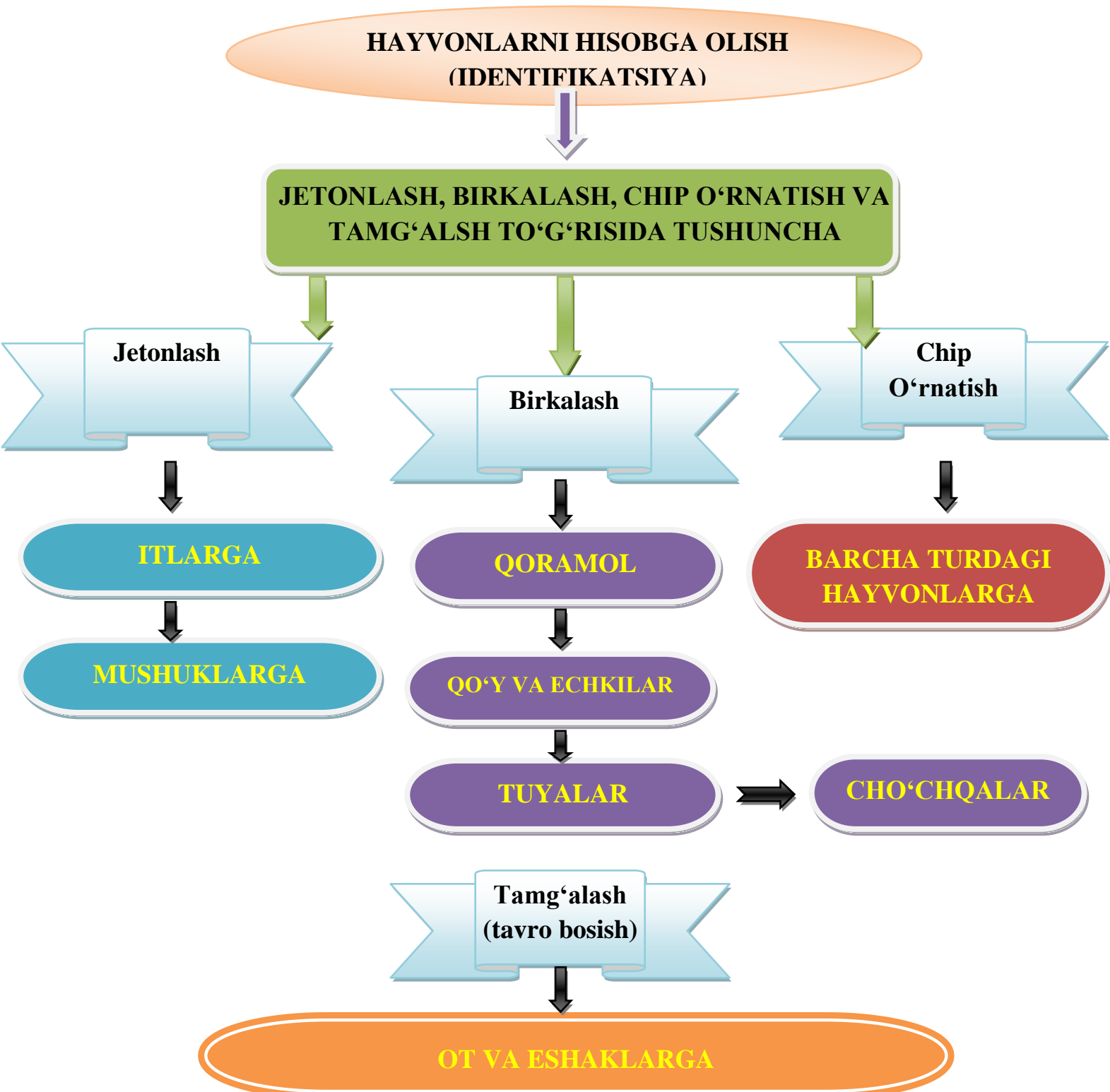
Amaliy mashg'ulotning texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va vaqti	Faoliyat mazmuni	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
1 – bosqich. O'quv mashg'ulotiga kirish (10 daq.)	1.1. Salomlashish, davomatni aniqlash, talabalar darsga tayyorgarligini tekshirish. 1.2. Mavzuni mohiyati, uning maqsadi, o'quv mashg'ulotidan kutilayotgan natijalar ma'lum qilinadi.	Eshitadi, yozib oladi.
2 – bosqich. Asosiy (60 daq.)	2.1. Talabalar e'tiborini jalb etish va bilim darajalarini aniqlash uchun tezkor savol-javob o'tkazadi. (Aqliy hujum metodi 1-ilova) 2.2. O'qituvchi vizual materiallardan foydalangan holda mashg'ulotning qisqacha bayonini tushuntirib beradi. (Klaster metodidan foydalangan holda 2-ilova) 2.3. Talabalarga mavzuning asosiy tushunchalariga e'tibor qilishni va yozib olishlarini ta'kidlaydi. 2.4. Guruhni guruhchalarga bo'ladi va har bir guruhga topshiriq beradi. (Kichik guruhlarda ishlash metodi 3-ilova) 2.5. O'qituvchi guruhlar bajarayotgan ishlarni nazorat qilib yo'riqnoma berib boradi.	2.1. Eshitadi. Navbat bilan mavzularni aytadi. O'ylaydi, javob beradi. 2.2. Sxema va jadvallar mazmunini muhokama qiladi. Savollar berib, asosiy joylarini yozib oladi. 2.3. Eslab qoladi, yozadi.
3 –bosqich. Yakuniy (10 daq.)	3.1. Mavzuni yakun qiladi, qilingan ishlarni kelgusida kasbiy faoliyatlarida ahamiyatga ega ekanligiga talabalar e'tiborini qaratadi. 3.2. Guruh ishini baholaydi; 3.3. Uyda bajarish uchun topshiriq beradi va baholash mezonlari bilan tanishtiradi.	O'z-o'zini, o'zaro baholashni o'tkazadilar. Savol beradilar. Topshiriqni yozadilar.

Aqliy hujum metodi

1. Hayvonlarni hisobga olish to'g'risida chiqarilgan qanaqa qaror va farmonlarni bilasiz.
2. Hayvonlarni hisobga olish qoidalari. Hayvonlarni raqamlashda qanday vositalardan foydalaniladi.
3. Respublikamizni hududlariga berilgan va hayvonlarga beriladigan maxsus harfli, raqamli kodlarni bilasizmi.

KLASTER USULI 2-ilova

“KICHIK GURUHLARDA ISHLASH”.

3-ilova

Kichik guruhlarda ishlash talabalarning darsda faolligini ta'minlaydi, har biri uchun munozarada qatnashish huquqini beradi, bir-biridan auditoriyada o'rganishga imkoni tug'iladi, boshqalar fikrini qadrlashga o'rgatadi.

Mavzu: HAYVONLARNI HISOBGA OLIISH VA HISOBDAN CHIQRARISH TARTIBI

Reja:

1. Hayvonlarni hisobga olish va hisobdan chiqarish
2. Hayvon egalarining huquqlari va majburiyatlari
3. Identifikatsiya raqamini saqlovchi quloq birkalari, jetonlar turlari va me'yorlari

Tayanch iboralari: Hayvonlarni identifikatsiya qilish, veterinariya pasportini rasmiylashtirish, identifikatsiya raqami, birkalari, jetonlar.

Kerakli jihozlar: veterinariya pasporti, hujjat shakllari, jadvallar.

Adabiyotlar ro'yxati.

1. Davlatov R.B., Norqobilov B.T., Qurbonov Sh.X. Veterinariya ishini tashkil etish va iqtisodi. Darslik, Samarqand, 2019 yil.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. "Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021 yil. – 52 bet.
3. Mirziyoyev Sh.M. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik-milliy g'oyamizning poydevoridir. Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021 yil. – 36 bet.
4. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent, "O'zbekiston" nashriyoti, 2022 yil. – 416 bet.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 28-martdagi "Veterinariya va chorvachilik sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5696 son Farmoni.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 31-martdagi "Veterinariya va chorvachilik sohasida kadrlar tayyorlash tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida"gi PQ-187-son qarori.

7. Ўзбекистон Республикасининг маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси. Тошкент “Адолат”, 2010 йил.
8. Ўзбекистон Республикасининг “Ветеринария тўғрисида”ги қонуни. Тошкент, 2018 йил.
9. James S. Gaynor., William W. Muir. Handbook of Veterinary Pain Management. 2014 year.
10. Никитин И.Н. Организация ветеринарного дела. Учебник, Издательство «Лань», 2021 год.

Axborot manbaalari

1. www.ziyounet.uz.
2. www.lex.uz
3. www.vetgov.uz
4. www.vetas.uz
5. www.agro.uz
6. www.stat.uz
7. www.labirint.ru

Hayvonlarni hisobga olish va hisobdan chiqarish

Qoramol, qo‘y va echkilar, tuyalarning bolalari tug‘ilganidan o‘n to‘rt kundan keyin bir oylikdan kechikmasdan, qulunlar va xo‘tiklar to‘rt oyligidan, cho‘chqa bolalari bir oyligidan, it va mushuklar uch oyligidan hisobga olinadi.

Aholini hayvonlar va odam uchun umumiy bo‘lgan kasalliklardan muhofaza qilish maqsadida xaridor (oluvchi) hayvonni sotib olganda (hadyani olganda) doimiy yashash joyi bo‘yicha davlat veterinariya xizmatining vakiliga etti kun ichida hayvonni hisobga qo‘yish uchun murojaat qiladi.

Hayvon egalarining arizasiga muvofiq davlat veterinariya xizmati tomonidan hayvonlarni hisobga olish tegishli tartibda uch kun ichida amalga oshiriladi.

Jismoniy va yuridik shaxslarning hayvonlarini bosh soni ko‘p bo‘lgan taqdirda ularni identifikatsiya qilish bo‘yicha alohida grafik ishlab chiqiladi.

Hayvonlar hisobga olinganidan so‘ng uning egasining shaxsini tasdiqlovchi hujjatga asosan veterinariya pasporti rasmiylashtiriladi.

Identifikatsiya raqamini saqlovchi atribut va veterinariya pasporti hayvonning yashash davri davomida saqlanishi shart.

Xizmat ko‘rsatgan veterinariya vrachi tomonidan veterinariya pasportiga hayvonlarning davolanganligi va/yoki boshqa o‘tkazilgan profilaktika tadbirlari amalga oshirilganligi to‘g‘risida yozuv kiritilishi majburiydir. Bunda, tegishli shakldagi qaydnoma rasmiylashtiriladi, hayvon egasining imzosi bilan tasdiqlanib,

veterinariya vrachi tomonidan imzolanadi va elektron axborot tizimiga kiritish uchun tegishli davlat veterinariya xizmatiga taqdim etiladi.

Hayvon egalari hayvon tug'ilganda tegishli tartibda belgilangan muddatlarda identifikatsiya qilish uchun doimiy yashash joyi bo'yicha davlat veterinariya xizmatining vakiliga murojaat qiladi.

Identifikatsiya raqamini saqlovchi atribut yoki veterinariya pasporti bo'lmagan hayvonlar identifikatsiya qilinmagan hisoblanadi.

Hayvondan identifikatsiya raqamini saqlovchi atributni yechish, o'zgartirish, boshqa hayvon identifikatsiya raqamini saqlovchi atribut bilan almashtirish, veterinariya pasportiga o'zboshimchalik bilan o'zgartirish va qo'shimchalar, turli yozuvlar kiritish, shuningdek, nobud bo'lgan (so'yilgan, yo'q qilingan) hayvonlarning identifikatsiya raqamini saqlovchi atribut va veterinariya pasportini saqlash taqiqlanadi.

Hayvonlar hisobga qo'yilgandan so'ng hayvon egalari tegishli nizom talablari bilan tanishtiriladi.

Hayvon egalari hayvon so'yilganda (nobud bo'lganda, yo'q qilinganda) hayvonning identifikatsiya raqamini saqlovchi atribut va veterinariya pasportini (elektron identifikatsiyalashda faqat veterinariya pasportini) etti kun muddatda doimiy yashash manzili bo'yicha davlat veterinariya xizmatining vakiliga hisobdan chiqarish uchun taqdim qiladi.

So'yilgan hayvonlarga ixtisoslashgan so'yish korxonasining veterinariya vrachi tomonidan belgilangan tartibda hayvon egasiga berilgan "Hayvon so'yilganligi to'g'risida" ma'lumotnoma ham taqdim etiladi.

Davlat veterinariya xizmati hayvonlarning identifikatsiya raqamini saqlovchi atribut va veterinariya pasportiga (elektron identifikatsiyalashda faqat veterinariya pasportiga) asosan hayvonlarni hisobdan chiqaradi.

Davlat veterinariya xizmatining vakiliga hayvon egalari hayvon sotilganligi yoki hadya qilinganligini veterinariya pasportida tasdiqlatishga majburdir, bunda hayvon egalari o'zlarining shaxsini tasdiqlovchi hujjatini ham taqdim etadi.

Hayvonlarni saqlash

Hayvonlar veterinariya, veterinariya-sanitariya qoidalari va normalari talablariga muvofiq sharoitlardagi joylarda (binolarda) saqlanadi.

Shahar hududida hayvonlarni saqlashda ularning bosh sonlarining chegaralari Qoraqalpog'iston Respublikasi Vazirlar Kengashi, viloyatlar va Toshkent shahar hokimliklari tomonidan belgilanadi.

Qoramollar, qo'y va echkilar, cho'chqalar, otlar, eshaklar va tuyalarni ko'p qavatli turar-joylarda saqlashga yo'l qo'yilmaydi.

Aholini hayvonlar va odam uchun umumiy bo'lgan kasalliklardan muhofaza qilish maqsadida identifikatsiya qilinmagan hayvonlarni yuridik va jismoniy shaxslar tomonidan saqlash va boqish taqiqlanadi.

Ko'chalar, chorrahalar, istirohat bog'lari, avtomobil yo'llari va temir yo'llar hamda ochiq maydonlarda chiqindilar va go'ngni to'plash, saqlash, tashlash va yoqish taqiqlanadi.

Hayvonlardan hosil bo'lgan chiqindilar va go'ng veterinariya, veterinariya-sanitariya qoidalari va normalariga muvofiq saqlanadi va yo'q qilinadi.

Hayvonlarni tutish va saqlash

Qarovsiz hayvonlarni tutish, tashish va saqlash tuman (shahar) obodonlashtirish boshqarmalari huzuridagi qarovsiz qolgan hayvonlarni tutish bo'limlari tomonidan veterinariya, veterinariya-sanitariya qoidalari va normalariga muvofiq amalga oshiriladi.

Yuqumli kasalliklarga chalinganligi gumon qilingan va odamlarga tajovuz qilayotgan hayvonlar to'g'risida hayvon egalari yoki tuman (shahar) obodonlashtirish boshqarmalari huzuridagi qarovsiz qolgan hayvonlarni tutish bo'limlari tomonidan davlat veterinariya xizmatlariga murojaat qilinishi lozim.

Tuman (shahar) obodonlashtirish boshqarmalari huzuridagi qarovsiz qolgan hayvonlarni tutish bo'limlari orqali tutib saqlanayotgan so'yiladigan hayvonlar o'ttiz kun mobaynida hayvon egalari tomonidan olib ketilmagan taqdirda, ushbu hayvonlar obodonlashtirish boshqarmalari hisobiga o'tkaziladi va davlat veterinariya xizmati tomonidan veterinariya ko'rigidan o'tkazilgandan so'ng, so'yilib faqat qayta ishlash maqsadlari uchun ishlatilishi mumkin.

Hayvon egalarining huquqlari va majburiyatlari

Hayvon egalari: veterinariya xizmatidan hayvonlarning kasallikka chalinishi holati, epizootik vaziyat to'g'risida, shuningdek, hayvonlarda o'tkazilgan maxsus tekshirishlar natijalari, ularga ko'rsatilgan veterinariya xizmati uchun to'lovlar miqdorlari haqida axborot va boshqa ma'lumotlarni olish; veterinariya xizmati ko'rsatilishi to'g'risida tegishli veterinariya xizmatlari, shuningdek, xususiy veterinariya faoliyatini amalga oshiruvchi tadbirkorlik sub'ektlari bilan shartnomalar tuzish; hayvonlarni, kelib chiqishi hayvonotga mansub mahsulot va xom ashyoni, ozuqalarni, ozuqabop qo'shimchalarni, veterinariya dori va texnika vositalarini veterinariya, veterinariya-sanitariya qoidalari va normalariga muvofiq olish hamda realizatsiya qilish; davlat organlari va boshqa organlarning qonunga xilof qarorlari, ushbu organlar mansabdor shaxslarining qonunga xilof harakatlari (harakatsizligi) ustidan bo'ysunuv tartibida yuqori turuvchi organga yoki mansabdor shaxsga yoxud bevosita sudga shikoyat qilish huquqiga ega.

Hayvon egalari qonun hujjatlariga muvofiq boshqa huquqlarga ham ega bo'lishi mumkin.

Hayvon egalari: veterinariya to'g'risidagi qonun hujjatlari talablariga rioya etish; davlat veterinariya xizmatining ko'rsatmalarini bajarish; o'zlariga tegishli hayvonlar kasalliklarining oldini olishga qaratilgan tashkiliy-xo'jalik va veterinariya tadbirlarini o'z mablag'lari hisobidan amalga oshirish, O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjetidan moliyalashtiriladigan tadbirlar bundan mustasno; kasal hayvonni davolatish, zarur bo'lgan hollarda tegishli davlat veterinariya inspektorining ko'rsatmasiga ko'ra uning so'yilishini yoki yo'q qilinishini belgilangan tartibda ta'minlash; hayvonlarning to'satdan nobud bo'lganligi yoki g'ayriodatiy xatti-harakati holatlari to'g'risida tegishli davlat veterinariya xizmatini zudlik bilan xabardor qilish; hayvonlarni yuqumli kasalliklardan muhofaza etish bo'yicha tegishli karantin tadbirlari va boshqa veterinariya tadbirlari o'tkazilishini, shuningdek, to'liq hajmda davolash-profilaktika tadbirlari o'tkazilishini ta'minlash; chorvachilik binolarini hamda hayvonlarni saqlash uchun mo'ljallangan boshqa inshootlarni veterinariya, veterinariya-sanitariya qoidalari va normalariga muvofiq saqlash; hayvonlar saqlanayotgan va boqilayotgan ob'ektlarda dezinfeksiya, dezinseksiya, deratizatsiya tadbirlarini o'z vaqtida o'tkazish; hayvonlarni veterinariya, veterinariya-sanitariya qoidalari va normalariga rioya etgan holda realizatsiya qilishni amalga oshirish; O'zbekiston Respublikasi Veterinariya va chorvachilikni rivojlantirish davlat qo'mitasi tomonidan ro'yxatdan o'tkazilmagan veterinariya dori vositalarini va ozuqabop qo'shimchalarni hayvonlarda qo'llamaslik; so'yiladigan hayvonlarni so'yishga doir veterinariya, veterinariya-sanitariya qoidalari va normalariga rioya etish; so'yiladigan hayvonlarni faqat ixtisoslashgan so'yish korxonasida so'yish (veterinariya vrachining ruxsati bilan shaxsiy ehtiyoji uchun va majburiy so'yish bundan mustasno); hayvonlarni davlat veterinariya xizmatida ro'yxatdan o'tkazish va identifikatsiya qilish; hayvonlarning identifikatsiya raqamini saqlovchi atributini va veterinariya pasporti saqlanishini ta'minlash; hayvonga berilgan identifikatsiya raqamini saqlovchi atributi va veterinariya pasporti uchun belgilangan to'lovlarni amalga oshirishga majburdir.

Hayvonlar egalari zimmasiga qonun hujjatlariga muvofiq boshqa majburiyatlar ham yuklanishi mumkin.

Hayvon egalari hayvonlarni sog'lig'iga va saqlanishiga hamda hayvonlar tomonidan odamlarga etkazilgan har qanday tarzdagi zarar uchun javob beradilar.

Hayvonlarni identifikatsiya qilish tartibi

Hayvonlarni identifikatsiya qilish tartibi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017 yil 22 sentyabrdagi "Hayvonlarni identifikatsiya qilish,

ularni hisobga olish, hisobdan chiqarish va saqlash tartibini takomillashtirish to'g'risida" 748-son qarori va uning ilovasi bilan tasdiqlangan nizom asosida amalga oshiriladi.

Mazkur qarorga asosan hayvonlarni identifikatsiya qilish ishlarini tashkil etish, shu jumladan, yagona elektron axborot tizimini joriy qilish, tuman va shahar veterinariya va chorvachilikni rivojlantirish bo'limlarini axborot-kommunikatsiya vositalari bilan ta'minlash, hayvonlarni identifikatsiya qilish ishlariga jalb qilinadigan xodimlarni o'qitish bilan bog'liq xarajatlar:

hayvonlarning egalaridan identifikatsiya qilish xizmatlari uchun undiriladigan to'lovlar;

O'zbekiston Respublikasi Veterinariya va chorvachilikni rivojlantirish davlat qo'mitasining Veterinariya va chorvachilik xizmatini rivojlantirish jamg'armasi mablag'lari;

xalqaro tashkilotlar va xorijiy hukumatlar moliya institutlarining grantlari va kredit mablag'lari hamda qonun hujjatlarida taqiqlanmagan boshqa mablag'lar hisobidan moliyalashtirilishi belgilab qo'yilgan.

Hayvonlarni identifikatsiya qilish, ularni hisobga olish, hisobdan chiqarish va saqlash tartibi to'g'risidagi **nizomda** quyidagi asosiy tushunchalar qo'llaniladi:

veterinariya pasporti – hayvonga berilgan identifikatsiya raqamiga muvofiq rasmiylashtirilgan, hayvon egasini belgilovchi, hayvonlarning kasalliklarga qarshi profilaktikasi va ularni davolash ishlari to'g'risidagi ma'lumotlar qayd etib boriladigan, hayvonning yashash davri davomida saqlanadigan hujjat;

davlat veterinariya xizmatining vakili– tuman (shahar) veterinariya va chorvachilikni rivojlantirish bo'limining uchastka veterinariya vrachi;

identifikatsiya– birkalash, tavro bosish (tamg'alash), jeton berish (jetonlash) va chip o'rnatish (elektron identifikatsiya) orqali hayvonlarni aniqlash imkonini beradigan individual raqam berish, shuningdek, hayvonlar to'g'risida ma'lumotlarni elektron axborot tizimiga kiritish va ularga veterinariya pasportini rasmiylashtirish;

identifikatsiya raqamini saqlovchi atribut– quloq uchun birkalar, jeton, oyoq halqalari, elektron chip va boshqalar;

individual raqam– birkalash, tavro bosish (tamg'alash), jeton berish (jetonlash) va chip o'rnatish (elektron identifikatsiya) orqali hayvonlarni aniqlash imkonini beradigan harflardan va sakkiz xonali raqamdan iborat kod;

ixtisoslashgan so'yish korxonasi– hayvonlarni so'yish uchun zamonaviy mexanizatsiyalashtirilgan yoki avtomatlashtirilgan asbob-uskunalar bilan jihozlangan bino va xonalari mavjud bo'lgan korxonalar;

hayvonlar– jismoniy va yuridik shaxslar tomonidan asrab, ko‘paytiriladigan (boqiladigan) qoramollar, qo‘y va echkilar, cho‘chqalar, otlar, eshaklar va tuyalar, itlar va mushuklar;

elektron axborot tizimi– hayvonlar hisobi va ularni hisobga qo‘yish haqidagi mavjud ma‘lumotlar bazasidagi axborotlar majmuasi;

qarovsiz hayvonlar– uy va ma‘lum bir joyda saqlanmaydigan, identifikatsiya qilinmagan nazoratsiz qolgan (yurgan) hayvonlar;

hayvonning identifikatsiya raqami– hayvonga uning yashash davri davomida bir marta beriladigan, boshqa hayvonlarda takrorlanmaydigan harfli va raqamli kod;

hayvon egalari– hayvonlarni o‘z ehtiyoji yoki tadbirkorlik faoliyatini amalga oshirish uchun ko‘paytirish, boqish va saqlashni amalga oshiruvchi yuridik va jismoniy shaxslar;

hayvonlar hisobi– hayvonlarning yashash davri davomida ularning kelib chiqishi, ko‘payishi (ko‘paytirilishi) va harakati, shuningdek, hayvonlarda uchraydigan kasalliklarga qarshi profilaktika, tashxis qo‘yish va davolash ishlari to‘g‘risidagi ma‘lumotlar majmui;

hayvonlarni hisobga qo‘yish– hayvonlarni identifikatsiya qilish va elektron axborot tizimiga hayvon haqidagi ma‘lumotlar, shu jumladan, unga berilgan identifikatsiya raqami va identifikatsiya qilinganligi to‘g‘risida berilgan hujjatlar yoki tegishli yozuvlar qayd etilgan veterinariya pasporti haqidagi axborotlarni kiritish.

Identifikatsiya qilingan hayvonlar to‘g‘risidagi ma‘lumotlar bazasi yagona elektron axborot tizimi orqali shakllantiriladi.

Quyidagi ma‘lumotlar elektron axborot tizimiga kiritilishi shart:

hayvonlarning turlari;

hayvonlarning identifikatsiya raqami;

hayvonlarning zoti, jinsi, laqabi (mavjud bo‘lganda);

hayvonlarning kelib chiqish (tug‘ilgan) joyi;

hayvon egasining familiyasi, ismi va otasining ismi;

hayvon egasi bo‘lgan yuridik shaxsning to‘liq nomi va joylashgan joyi (pochta manzili);

hayvonlarni saqlash joyi;

hayvonlarning egasi almashganligi to‘g‘risidagi ma‘lumotlar;

hayvonlarning tug‘ilgan sanasi;

hayvonlarda amalga oshirilgan profilaktika, tashxis va davolash ishlari to‘g‘risida ma‘lumotlar;

hayvonlarning hisobga qo‘yilganligi bo‘yicha berilgan hujjatlar to‘g‘risida ma‘lumotlar;

hayvonlarning so'yilgan (nobud bo'lgan, yo'q qilingan) sanasi;
hayvonlarning go'shtidan (jasadidan) iste'mol uchun foydalanilganligi yoki ularning zararsizlantirilganligi (yo'qotilganligi) to'g'risidagi ma'lumotlar.

Elektron axborot tizimi ma'lumotlar bazasiga hayvonning fotosurati ham joylashtirilishi mumkin.

Elektron axborot tizimiga ma'lumotlar tuman (shahar) veterinariya va chorvachilikni rivojlantirish bo'limlari tomonidan kiritiladi.

Hayvonlarni identifikatsiya qilish

Hayvonlarni identifikatsiya qilish quyidagilarni o'z ichiga oladi:

tegishli tartibda hayvonlarga individual raqam berish;

elektron axborot tizimiga hayvonlar identifikatsiya qilinganligi to'g'risida ma'lumot kiritish;

veterinariya pasportini rasmiylashtirish.

Hayvonlarga turlariga qarab individual raqam berish quyidagi usullar orqali amalga oshiriladi:

Birkalash usuli– bu usul qoramol, qo'y va echkilar, tuyalar, cho'chqalarning qulog'iga birkalarni taqish orqali amalga oshiriladi va u hayvonlarning yashash davri davomida olinmaydi;

Tavro bosish (tamg'alash) usuli– bu usul ot va eshaklarga nisbatan qo'llaniladi, ya'ni, ot va eshaklarning tanasining chap tomoni kurak sohasiga suyuq azot yordamida respublika, viloyat tartib kodi va bel sohasiga individual raqami qo'yiladi. Bunda tavro (tamg'a) o'lchamining balandligi 50 mm, eni 30 mm bo'lishi lozim;

Jetonlash usuli– bu usul it va mushuklarga nisbatan qo'llanilib, jetonlar maxsus bo'yinbog' orqali taqiladi;

Chip o'rnatish (elektron identifikatsiya) usuli– bu usul hayvonlarning barcha turlariga qo'llanilishi mumkin.

Yuqorida nazarda tutilgan usullardagi identifikatsiya raqamlari o'n ikki belgidan iborat bo'ladi:

birinchi ikkita belgi–O'zbekiston Respublikasining harfli (liter) kodi (Standartlashtirish bo'yicha Xalqaro tashkilot (ISO) kodiga muvofiq);

uchinchi belgi– Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahar harfli kodi;

to'rtinchi belgi– hayvonlar turining raqamli kodi;

beshinchi belgidan o'n ikkinchi belgigacha– sakkiz xonali raqamdan iborat hayvonlarning individual raqami (ot va eshaklardan tashqari). Ot va eshaklarning individual raqamlari to'rt xonali raqamdan iborat bo'ladi.

Hayvonlarni birkalash va jetonlash uchun yuqorida keltirilgan identifikatsiya raqamini saqlovchi quloq birkalari va jetonlardan foydalaniladi.

Hayvonlarni identifikatsiya qilish uchun Qoraqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahrining harfli kodlari alfavit bo‘yicha, hayvonlar turining raqamli kodi esa tartib raqam bo‘yicha ketma-ketlikda belgilanadi (ilova).

Hayvonlar identifikatsiya qilingandan so‘ng davlat veterinariya xizmatining vakili tegishli qaydnomani rasmiylashtiradi va elektron axborot tizimiga kiritish uchun tuman (shahar) veterinariya va chorvachilikni rivojlantirish bo‘limiga taqdim etadi.

So‘yilgan (nobud bo‘lgan, yo‘q qilingan) hayvonlarning, shuningdek, tegishli nizamda nazarda tutilgan holatlarda veterinariya pasporti va identifikatsiya raqamini saqlovchi atributlar tegishli tuman (shahar) davlat veterinariya xizmati tomonidan yo‘q qilinadi.

Hayvonlar egasi almashganda, shuningdek, bir hududdan boshqa hududga ko‘chirilganda identifikatsiya raqamini saqlovchi atribut almashtirilmaydi va bu bo‘yicha elektron axborot tizimi hamda veterinariya pasportiga tegishli o‘zgartirishlar kiritiladi.

Import qilingan zotdor hayvonlarning naslliligini tasdiqlovchi hujjatlari bo‘lgan taqdirda, ularga ushbu hayvonlarni eksport qilayotgan davlatda berilgan identifikatsiya raqamini saqlovchi atribut o‘zgartirilmaydi.

Import qilingan hayvonlar belgilangan tartibda karantin tekshiruvidan o‘tgandan so‘ng ular to‘g‘risidagi tegishli ma‘lumotlar ushbu Nizomga asosan elektron axborot tizimiga kiritiladi hamda veterinariya pasporti rasmiylashtiriladi.

Boqish va ko‘paytirish uchun import qilingan hayvonlarni naslli hayvon ekanligini tasdiqlovchi hujjatlar bo‘lmagan taqdirda ushbu Nizom talablari asosida identifikatsiya qilinadi.

So‘yish maqsadida import qilingan hayvonlar identifikatsiya qilinmaydi. Ushbu hayvonlar keltirilgan vaqtdan boshlab etti kalendar kunida so‘yilishi shart.

Birka (jeton) yo‘qotilganda yoki unga shikast etganligi sababli identifikatsiya raqamini aniqlash imkoniyati bo‘lmaganda, hayvonlarning identifikatsiya raqamlariga elektron axborot tizimidagi boshqa hayvonlarning identifikatsiya raqamlari va veterinariya pasportlari bilan solishtirish orqali besh kun muddatda aniqlik kiritiladi. Bu davrda hayvonni sotish (hadya qilish), almashtirish va so‘yish (so‘yishga topshirish) taqiqlanadi. Bu hayvonlarni qayta identifikatsiya qilish ushbu Nizomda belgilangan tartibda amalga oshiriladi.

Hayvonlarning egalaridan identifikatsiya qilish xizmatlari uchun to‘lov undiriladi. To‘lov miqdori va shartlari O‘zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi bilan kelishilgan holda Veterinariya va chorvachilikni rivojlantirish davlat qo‘mitasi tomonidan belgilanadi.

Identifikatsiya raqamini saqlovchi quloq birkalari, jetonlar turlari va me'yorlari

Hayvonlar uchun issiq va sovuqqa chidamli elastik polimer materiallardan tayyorlangan quloq birkasi tavsiya etiladi.

Hayvon turiga qarab quloq birkasi turli xil ko'rinish, rang va shakllarda bo'lishi mumkin.

Qoramollar uchun quloq birkasining plastmassa turi quyidagi hajmda: eni – 57 mm, balandligi – 77 mm.

Tuyalar uchun: eni – 40 mm, balandligi – 45 mm.

Qo'y va echkilar uchun: eni – 37 mm, uzunligi – 41 mm.

Cho'chqalar uchun tugma ko'rinishidagi birkalardan foydalanish maqsadga muvofiq bo'lib, diametri 25 mm.

Quloq birkalari hayvonlarning qulog'iga birkalarni o'rnatish texnikasiga muvofiq o'rnatiladi.

Uy hayvonlari uchun issiq va sovuqqa chidamli elastik polimer va alyuminiy materiallardan tayyorlangan jeton tavsiya etiladi.

Uy hayvonlari uchun diametri 30 mm tugmali jetondan foydalanish maqsadga muvofiq.

Hayvonlarni identifikatsiya qilish uchun Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahar harfli kodlari

Harfli kodlar	Hudud nomi
A	Qoraqalpog'iston Respublikasi
B	Andijon viloyati
C	Buxoro viloyati
D	Jizzax viloyati
E	Qashqadaryo viloyati
F	Navoiy viloyati
G	Namangan viloyati
H	Samarqand viloyati
K	Surxondaryo viloyati
L	Sirdaryo viloyati
M	Toshkent viloyati
N	Farg'ona viloyati
O	Xorazm viloyati
P	Toshkent shahri

Hayvonlar turining raqamli kodi

Qoramollar – 1

Qo‘y va echkilar – 2

Tuyalar – 3

Otlar – 4

Eshaklar – 5

Cho‘chqalar – 6

Itlar – 7

Mushuklar – 8

Identifikatsiya qilingan hayvonlarga veterinariya pasportini rasmiylashtirish

Hayvonlarga identifikatsiya raqami berilganidan so‘ng uch ish kuni mobaynida davlat veterinariya xizmatining vakili hayvon egasiga tegishli shakldagi veterinariya pasportini rasmiylashtiradi.

Saqlanayotgan (boqilayotgan) har bir bosh hayvonga veterinariya pasporti rasmiylashtiriladi (qo‘y va echkilarga guruh usulida veterinariya pasporti rasmiylashtirilishi mumkin).

Veterinariya pasportiga hayvonlarning identifikatsiya raqami (yangi tug‘ilgan hayvonlar bilan birga uni tuqqan hayvon to‘g‘risidagi ma’lumotlar ham kiritiladi), hayvonlarning kasalliklarga qarshi profilaktikasi va ularni davolash ishlari to‘g‘risidagi ma’lumotlar kiritiladi.

Veterinariya pasportiga yangi ma’lumotlar veterinariya tadbirlari o‘tkazilgan davrda (profilaktika, tashxis qo‘yish va davolash tadbirlari) hamda hayvon egasi o‘zgartirganda va boshqa holatlarda kiritib boriladi.

Veterinariya pasporti tuman (shahar) veterinariya va chorvachilikni rivojlantirish bo‘limi boshlig‘i tomonidan imzolaniadi va muhr bosiladi.

Veterinariya pasporti yo‘qolganda yoki yaroqsiz holga kelib qolganda uning dublikati beriladi.

Veterinariya pasporti yo‘qolganligi va yaroqsiz holga kelganligi to‘g‘risidagi ariza (yaroqsiz holga kelgan taqdirda veterinariya pasporti bilan birga) davlat veterinariya xizmatining vakiliga taqdim qilinadi va yo‘qolgan yoki yaroqsiz holga kelgan veterinariya pasporti hayvon egasi tomonidan ariza berilgan kundan boshlab haqiqiy emas deb hisoblanadi.

Dublikat berish to‘g‘risida ariza taqdim qilingan kundan boshlab uch kun ichida davlat veterinariya xizmatining vakili hayvon egasiga yuqori qismining o‘ng burchagiga «DUBLIKAT» so‘zi yozilgan yangi veterinariya pasportini rasmiylashtirib berish.

MAVZUNI MUSTAHKAMLASH BO`YICHA TEST SAVOLLARI

1. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining“Hayvonlarni identifikatsiya qilish, ularni hisobga olish, hisobdan chiqarish va saqlash tartibini takomillashtirish to‘g‘risida” qarori qachon qabul qilingan?

- A. 2017 yil 22 sentyabrda
- B. 2016 yil 1 iyunda
- D. 2015 yil 3 sentyabrda
- E. 2018 yil 1 yanvarda

2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017 yil 22 sentyabrdagi 748-son qarori qanday nomlanadi?

- A. Hayvonlarni identifikatsiya qilish, ularni hisobga olish, hisobdan chiqarish va saqlash tartibini takomillashtirish to‘g‘risida
- B. Hayvonlarni identifikatsiya qilish to‘g‘risida
- D. Hayvonlarni hisobga olish va hisobdan chiqarish to‘g‘risida
- E. Hayvonlarni hisobdan chiqarish va saqlash tartibini takomillashtirish

3. Birkalash usuli qaysi hayvonlarga qo‘llaniladi?

- A. Qoramol, qo‘y va echkilar, tuyalar, cho‘chqalarning qulog‘iga birkalarni taqish orqali amalga oshiriladi
- B. Otlarga, itlarga, quyonlarga
- D. Otlar, xachirlar, qulunlar
- E. Yovvoyi hayvonlar

4.Tavro bosish (tamg‘alash) usuli qaysi hayvonlarga qo‘llaniladi?

- A. Ot va eshaklarga nisbatan qo‘llaniladi
- B. Itlarga, quyonlarga
- D. Qo‘yE.echkilarga
- E. Yovvoyi hayvonlar

5. Jetonlash usuli qaysi hayvonlarga qo‘llaniladi?

- A. It va mushuklarga
- B. Ot va eshaklarga nisbatan qo‘llaniladi
- D. Qo‘y va echkilarga
- E. Yovvoyi hayvonlar

6. Chip o‘rnatish (elektron identifikatsiya) usuli qaysi hayvonlarga qo‘llaniladi?

- A. Hayvonlarning barcha turlariga qo‘llanilishi mumkin
- B. It va mushuklarga
- D. Qo‘yE.echkilarga
- E. Yovvoyi hayvonlar

7. Identifikatsiya raqamlari nechta belgidan iborat bo‘ladi?

- A. 12 ta
- B. 10 ta
- D. 5 ta
- E. 6 ta

8. Hayvonlarni identifikatsiya qilish uchun Qoraqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahar harfli kodlari qanday belgilanadi?

- A. Alfavit bo‘yicha beriladi
- B. KetmaE.ketlik bo‘yicha
- D. Tartib raqam bo‘yicha
- E. Katta kichikligi bo‘yicha

9. Hayvonlarni identifikatsiya qilish uchun Qoraqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahar harfli kodlari qanday belgilanadi?

- A. Alfavit bo‘yicha beriladi
- B. KetmaE.ketlik bo‘yicha
- D. Tartib raqam bo‘yicha
- E. Katta kichikligi bo‘yicha

10. Hayvonlarni identifikatsiya qilishda hayvonlar turining raqamli kodi qanday belgilanadi?

- A. Tartib raqam bo‘yicha
- B. KetmaE.ketlik bo‘yicha
- D. Hayvon turiga qarab
- E. Katta kichikligi bo‘yicha

Takrorlash uchun savollar:

1. Hayvonlarga veterinariya pasportini rasmiylashtirish tartibi.
2. Hayvonlarni hisobga olish va hisobdan chiqarish tartibi.
3. Hayvonlarni identifikatsiya qilish bo‘yicha tegishli me‘yoriy-huquiy hujjatlarni o‘rganish.
4. Hayvonlar identifikatsiya raqamlarini berish tartibi va ularni elektron bazasini yuritish.

